

Livsmestring og arbejdet med demens

Stinna M. V. Ahrenst, Religionspædagogisk konsulent og sognepræst

En af de personalegrupper, ud over sundhedspersonalet, der har mest at gøre med ældre med demens er sognepræsterne. De kommer på plejehjemmet mindst en gang om måneden og holder gudstjeneste, deltager i kaffehygge, har samtaler med de ældre og til tider også med deres pårørende og personalet på plejehjemmene.

Der er inden for de seneste fem år, fra folkekirkelig side, kommet et stadig større fokus på dette møde og på, hvordan det kan blive til gavn og glæde for begge parter. Denne artikel skal handle om, hvordan sognepræsterne bliver uddannet til at tage sig af denne særlige målgruppe, hvilke virkemidler præsten har med sig i mødet, hvordan mødet kan se ud, og hvordan de strukturelle rammer er med til at fremme, eller hindre, et samarbejde.

Efteruddannelse

Gudstjenesterne på plejehjemmene er en af de opgaver, der indgår i præstens faste opgaver. Præsten er uddannet generalist, og skal således tage sig af undervisningsopgaver, der strækker sig fra babysalmesang, over minikonfirmander, konfirmander, unge, voksne og til de ældre. Som præst får man en meget lille pædagogisk basis gennem sin uddannelse, og der har vist sig et stigende behov for at uddanne sig mere specifikt til opgaverne med at uddanne ovenstående målgrupper og derfor også til opgaven på plejehjemmene, fordi præsten her møder en målgruppe, der har særlige behov.

I mødet med de ældre med demens på plejehjemmene er det er godt at vide noget inden for mange forskellige emner: Lidt om psykiatri, demens, symptomer, neurologi, pædagogik, de udfordringer, de ældre og pårørende står i, sjælesorg, samtaleteknikker og virkemidler, som denne særlige gruppe kalder på.

Vi har derfor i Folkekirken oprettet en arbejdsgruppe under vores efteruddannelsessted FUV (Folkekirkens Uddannelses- og Videnscenter -) – Arbejdsgruppen for ældre og kirke. Vi har afholdt foreløbigt tre velbesøgte konferencer med bl.a. oplæg fra psykiatere, pårørende, plejehjemspræster, demenskoordinatorer og musikere, der alle kan fortælle os noget om deres særlige tilgang til ældre med demens.

Den første konference blev fulgt op med et ugekursus på FUV, hvor jeg kunne fremlægge resultaterne af et forskningsprojekt, som jeg havde lavet på fem plejehjem, hvor jeg i samarbejde med demenskoordinatorer - hvor der var en sådan - havde afprøvet forskellige tilgange til gudstjeneste på andre måder end den traditionelle.

Jeg arbejdede også sammen med en musikpædagog. Kombinationen af musik, ritualer, sjælesorg og samtale, gav forskellige forslag til nye måder at afholde gudstjenester på med større inddragelse af de ældre, med mere vægt på sanser og bevægelse, salmesang - med vægt på de kendte salmer, nadver, dufte, berøring, årstiderne og andre almenmenneskelige vilkår, der binder os sammen.

I september i år afholder vi endnu en inspirationsdag for præster, der arbejder med ældre med demens som et forsøg på at brede erfaringerne ud til sognepræsterne på Sjælland. Vi har i Roskilde stift også oprettet en arbejdsgruppe for ældre og kirke, med repræsentanter for alle provstierne, så arbejdet også ad den vej kan blive udbredt lokalt.

Vi forsøger at give præsterne et kendskab til målgruppen af ældre med demens. Et kendskab til de forskellige slags demens, at symptomerne er forskellige og at bl.a. alt for mange ord grundlæggende er en hindring for et godt møde.

Præstens virkemidler i mødet med ældre med demens

Præsters formidlingsform er ofte prædikenen, der indeholder mange ord. Kirken indeholder også de gamle salmer, de ældre kender, trosbekendelsen og fadervor - som de har lært som børn - skøn og stor kunst og musik, der kan nå ind til følelserne på en helt anden måde end ord, sakramenterne dåb og nadver, der kan genkaldes, og ritualerne omkring bryllup, konfirmation og begravelse, som også kan genkaldes ved andre virkemidler end ord. Der udover rummer kirken en mulighed for fællesskab og samtale, som de ældre nok kan have brug for på et plejehjem, hvor de ofte er revet bort fra de fællesskaber, de tidligere i deres liv har indgået i.

Det er disse ressourcer, jeg forsøgte at bringe i spil på de plejehjem, jeg var ude at observere på og afholde forskellige former for gudstjenester og samtalegrupper på. Jeg begyndte med at sætte fællesskabet i centrum. Stolene blev stillet i en cirkel, så vi kunne se og nå hinanden og synge sammen. Vi indledte med smuk musik og en sang, der bød velkommen og nævnte hver persons navn. Derefter sang vi en salme, de ældre kendte og selv fik lov til at vælge. Vi sang så mange vers, vi nu kunne huske.

Til salmerne havde vi ofte noget bevægelse, der indebar berøring, f.eks. at holde i hånden. Til salmen *I østen stiger solen Op* holdt vi i hånd hele cirklen rundt, mens vi hævede og sænkede hænderne, så det passede til tekstens indhold. Og til salmen *Kom, Gud Helligånd, kom brat*, vuggede vi for at imitere åndens komme.

Den kombinerede Bibelfortælling og prædiken handlede om fællesmenneskelige vilkår- glæde, taknemmelighed, uro, sorg, død, ensomhed, skønhed, fantasi og kærlighed. Naturen, højtiderne og dåb, bryllup, konfirmation og begravelse var også vigtige anknytningspunkter, og til at illustrere pointen blev der sendt en sanseting rundt. Det kunne være en skål med korn, et oliventræskors, brød og vin til nadveren, en salmebog, et konfirmationstelegram, en dåse brylcreme, en dåbskjole osv.

Foto: © www.foto-arkiv.dk og Jørn Kildall

Jeg gik ud fra metoden om reminiscens, hvor jeg forsøgte at genkalde så mange minder som muligt og så ellers i en ret løs ramme lade snakken gå og erindringerne flyde. Det blev til et blomstrende fællesskab på tværs af religioner (vi havde bl.a. en metodist, en katolik, en protestant, en fra Jehovas vidner, et tidligere menighedsrådsmedlem og en, der var meget skeptisk over for kirke og tro med). Vi sluttede altid af med fadervor og velsignelsen, som de ældre kunne og sagde med på, og en selvvalgt salme.

De ældre havde stor gavn af vores forløb. Enkelte begyndte at løfte hovedet på gangen og sige godmorgen til hinanden igen, andre fik lov til at indgå i et fællesskab, de længe havde savnet. Andre igen fandt glæde i at dele ud af deres store viden om gamle dage eller musikken, andre nød bare samværet over meningsfuldt indhold, og en enkelt genfandt glæden ved at dække bordet og vaske op efter os andre igen bagefter.

De strukturelle rammer til fremme af samarbejde

De gode eksempler, jeg ved, der findes, på et vellykket arbejde på plejehjemmene, er alle afhængige af et vellykket samarbejde mellem kirkenes menighedsråd og præster og plejehjemmets ledelse og personale.

Det er afgørende, at der er en fælles lydhørhed med fokus på at opfylde nogle behov hos den ældre, som ellers ikke ville blive varetaget. Præsten skal turde giv slip på den normale form og indrette sig på en ny målgruppe, og plejehjemmene skal turde se potentialet i kirkerne og præsterne.

Jeg kan med sikkerhed sige, at det er en af de mest meningsfulde arbejdsopgaver, jeg nogensinde har haft, da jeg kom som præst på de fem plejehjem, og jeg håber, at et sådan samarbejde kan opstå langt flere steder, hvor man sætter pris på det, de andre kan til fælles gavn for de ældre.

Vil du vide mere

Bog af Stinna Ahrenst, "Med præsten på præsten på plejehjem - inspiration til arbejdet blandt ældre og ældre med demens", udgivet af forlaget RPF.

Læs rapport om forskningsprojektet [her](#).

Demensferie

DKDK holder i 2016 to demensferier på Hotel Nyborg Strand.
Datoer for ferierne er:

Uge 29 (mandag d. 18. juli – torsdag d. 21. juli)
Ferieguider: Anne Grethe Lyhne og Gitte Kærsgaard

Uge 30 (mandag d. 25. juli – torsdag d. 28. juli)
Ferieguider: og Kirsten Sejerøe

Hent brochuren og læs mere om ferierne og tilmelding [her](#).

Der er kun ledige pladser på ferien i uge 30.

Kontakt Kirsten Sejerøe på mail: kissz@live.dk eller kontakt Hotel Nyborg Strand direkte på tlf. 31 65 65 65

Sommerferie-lukket i juli måned

DKDK's sekretariat holder lukket i juli måned. Du kan altid skrive en mail til info@demens.dk, som vil blive besvaret efter ferien. Sekretariatet er bemandet igen fra mandag d. 1. august.

Indstilling til

Årets demenskoordinator

Husk at du kan være med til at bestemme, hvem der d. 14. september skal modtage prisen som Årets Demenskoordinator 2016.

Du kan indstille en eller flere kollega(er). Det eneste krav er, at din kollega er medlem af DKDK.

Forslag til Årets Demenskoordinator sendes til sekretariatet, og indstillingen skal bestå af følgende:

1. Et kort resumé med begrundelse for valget.
2. Beskrivelse af på hvilken måde demenskoordinatoren har ydet en indsats.

Indsatsen kan f.eks. være inden for kompetenceudvikling, supervision eller inden for en af marginalgrupperne på demensområdet.

Send forslag til årets demenskoordinator 2016 pr. post til sekretariatets adresse eller pr. mail: ml@demens-dk.dk

Indstillingen skal være sekretariatet i hænde senest fredag d. 26. august 2016.

Læs om tidligere prismodtagere [her](#).